

BUITEN

17^E JAARGANG N^O. 11.

ZATERDAG 17 MAART 1923.

Foto C. Steenbergh.

DE BUITENZIJDEN VAN DE DEVENTER BUITEN-BERGPOORT.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HET HUIS MET DEN BRONZEN KLOPPER, UIT HET ENGELSCHE, DOOR WILLIAM LE QUEUX (II).	BLZ. 122
DE BERGPOORT VAN DEVENTER	BLZ. 121—123
HET OUDE MANNENHUIS TE NAALDWIJK, DOOR E. VAN BERGEN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 124
HET POORTJE VAN HET VOORMALIG MANNENTUCHT-HUIS TE AMSTERDAM, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLL.	125
GEMENGDE BEPLANTINGEN, DOOR A. J. VAN LAREN. BLZ. 125—126	
EEN TESTAMENT (SLOT), DOOR M. VAN KAMPEN	126
GOUDA, (SLOT), DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLL. BLZ. 127—131	
IN EEN JAPANSCHEN TUIN (6), DOOR LAFADIO HEARN VERTAALD DOOR HENRI POLAK	BLZ. 130
DREIGENDE LUCHTEN, ILLUSTRATIE	132

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Het huis met den bronzen klopper

II) door WILLIAM LE QUEUX.

ZIJ besloten hun verloving geheim te houden, tot haar ouders er kennis van hadden gekregen. „Hoe denk je, dat ze 't zullen opnemen?” vroeg hij. „Zouden ze er blij mee zijn of niet?” „Waarschijnlijk niet,” antwoordde ze onverschillig. „Het zou ten minste de eerste keer zijn, dat ze blij waren met iets, dat ik op mijn eigen houtje gedaan heb. En dan komt er de geldkwestie bij. Ik heb van mezelf wat geld, en onlangs heb ik een aardig duitje van mijn tante geërfd en mijn stiefmoeder had natuurlijk gehoopt, dat zij en mijn vader een deel daarvan in handen zouden krijgen. Ons huwelijk zal die illusie verstoren,” zeide ze lachend. „Je zegt „natuurlijk”, zei Preston. „Maar ik vind 't nog al onnatuurlijk, dat ze daarop zouden hopen”. „Dan ken je mijn stiefmoeder niet. Maar och! laten wij over iets anders praten. Als ik aan mijn stiefmoeder denk, gebeurt me altijd iets onaangenaams. Denk nu niet, dat ik bijgelooft ben. Dat ben ik over het algemeen niet, alleen op dat punt, omdat ik al zoo vaak heb opgemerkt dat het uitkomt.” ☼ Toen ze even later in Fleet Street kwamen, ontmoetten ze Harry Hopford. „Ik heb nu geen tijd,” riep hij ze toe, „ik moet ergens over schrijven, dat jou interesseeren zal. Zie ik elui Donderdag op het bal?” „Je hebt nog al beloofd met ons te souperen,” zei Preston lachend. „Je hebt gelijk! Ik verzeker je, Donderdagavond zou ik er wel aan gedacht hebben. Het zal een feestelijke avond worden.” ☼ Hij nam zijn hoed af en ging weg, terwijl Preston en Yootha den anderen kant op liepen, en zoo kwamen zij in Russell Square, waar de kapitein wees op een huis, dat ze voorbij liepen. „Van dit huis heb je al vaak hooren spreken,” zei hij. „Men noemt het in de wandeling „het huis met den bronzen klopper”. Daar is het hoofdkantoor gevestigd van het Metropolitan detective-bureau”. ☼ Yootha keek met belangstelling er

naar. „Wat een afschuwelijke klopper”, riep zij uit. „Vindt je 't niet een vreeselijk gezicht? Ik heb Cora en anderen vaak over het huis hooren spreken. Je weet, dat ze er onlangs heen is geweest om naar Jessica te informeren en dat ze spoedig hoopt enig antwoord te krijgen. Ze vertelde mij toen van dien klopper. Geen wonder, dat het huis een zonderlinge reputatie heeft — ik bedoel de verhalen, die er over in omloop zijn. Maar dat is zeker allemaal onzin?” eindigde zij, Preston aankijkend. „Wel zeker, ofschoon het feit, dat Lord Froissart daar geweest is op den ochtend van den dag waarop hij zelfmoord gepleegd heeft, weer al die legenden heeft opgerakeld. Ik houd niet van bijgelooftige menschen en jij? Ik ben blij, dat je niet bijgelooft bent.” ☼ Yootha lachte gedwongen. „Het is in ieder geval een somber, angstaanjagend huis,” zei ze. „En het ziet er geheimzinnig uit. Maar een detectivebureau heeft altijd wat geheimzinnigs.” „De lui, die aan het hoofd staan, moeten buitengewoon knap zijn,” zei Preston. „Ze hebben al heel wat misdaden aan het licht gebracht in den korten tijd van hun bestaan. En ze zijn nu weer, naar ik gehoord heb, den dief op 't spoor, die de juweelen van Mrs. Mervyn-Robertson gestolen heeft dien avond bij het souper.” „Mr. Hopford schijnt zich daar erg voor te interesseeren,” zei Yootha. „Ik ben benieuwd of hij er al wat van weet”. ☼ Ze waren inmiddels aangekomen aan het huis, waar Prestons vriend hem wachtte. Ze namen dus afscheid en Preston zette zijn meisje in een taxi, die haar huiswaarts zou brengen. ☼ „Tot Donderdag dus,” zei zij. „Cora komt ons in haar auto halen en dan gaan we gezamenlijk naar het bal”.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

LOGE NUMERO DERTIEN.

Geen der feesten van dat jaar was zoo schitterend als dat door Stapleton in Albert Hall gegeven. Het heele inwendige van het gebouw was artistiek geschilderd en versierd. En het resultaat bewees, dat de enorme sommen, die er aan besteed waren, niet vergeefs waren uitgegeven: een groot batig saldo kon aan de liefdadigheids-instellingen worden ter hand gesteld. Iedereen die meetelde in Londen was daar te vinden. Maar daar men niet verplicht was zijn masker af te doen, was het moeilijk te zeggen, wie er wel en wie er niet was. ☼ Preston's clubje had een loge dicht bij die van Jessica Robertson. Haar komst had een sensatie verwekt, die lang in het geheugen bleef. Haar costume! Waar bestond dat eigenlijk uit? Uit heel weinig, dat was zeker, maar dat weinige — Een groote, gevlekte slang, met enorme oogen, die naarmate het licht er op scheen telkens van kleur veranderde, soms gitzwart, dan zeegroen, soms koperkleurig, dan weer bloedrood. . . . Dat was de eerste indruk, dien men kreeg als men Jessica zag naderen. Het was inderdaad een eng aansluitend kleed, dat haar lichaam tot halverhoogte van den rug omsloot, terwijl het schubbenmotief zoo fijn op borst, rug en armen was geschilderd, dat men geen overgang zag. De geweldige oogen zaten in het masker, dat den kop van een adder voorstelde. Het was wel het vreemdste en griezeligste costume, zelfs hier waar zoo veel uitbundigheden samenkwamen. ☼ „Wie kan die vrouw in dat afschuwelijke slangen costume met die vreeselijke oogen toch zijn,” riep Yootha uit. „Heb je ooit zoo iets leelijks gezien, Charley?” „Er zijn hier heel wat leelijke costumes,” zei Preston. „Maar dit is inderdaad bijzonder opvallend en zelfs onbetamelijk”. ☼ Inmiddels bleef zij staan, hief het hoofd op en staarde het troepje vast aan. Daarbij veranderden de monsterachtige oogen van kleur en werden bloedrood. Yootha huiverde onwillekeurig. ☼ „Ik moet weten, wie dat is,” mompelde Hopford. „Ik heb al een vermoeden, want de man, die bij haar is, komt mij bekend voor”. „O ja, dat moet u zien uit te visschen,” zei Yootha. „Kijk, hun loge is vlak bij de onze. De juffrouw van de loge zou ik achter twintig maskers herkennen,” zei Hopford, die de man die geld leent aan de „beste” menschen, ministers worden, wat ik weten wil,” zei hij en verliet met een kort ontvangst van een royale fooi bereid de juffrouw, die na te zeggen dat er iemand was om hem te spreken. „Welken naam kan ik zeggen, mijnheer?” vroeg zij. „Zegt u maar „een heer” en dat het belangrijk is”. ☼ Even later kwam de

juffrouw met den kleinen man terug, die er in zijn maskerdepak veel gekker uitzag dan hij zelf wist. „U wenscht mij te spreken?” zei hij dadelijk. „Wie bent u?” „Het spijt me, dat ik u lastig moet vallen,” zei Hopford, „maar ik wilde u vragen of u denkt, dat de *Evening Herald* een magnesium-opname zou mogen maken van Mrs. Mervyn-Robertson in het costume dat ze nu draagt”. „Ik weet zeker,” zei Weinberg kwaad, „dat Mrs. Mervyn-Robertson niet bereid is zich door de *Evening Herald* of eenig ander blad te laten fotografeeren. Dat behoeft ik niet eens te vragen”. ☞ Hij draaide zich om en wilde weggaan, toen hem plotseling iets inviel. „Waarom hebt u naar mij laten vragen inplaats van naar Mrs. Robertson?” „Dat moet u maar eens zelf probeeren te begrijpen,” antwoordde Hopford lachend. ☞ Hopford, die van den aanvang af vermoed had wie de „slangenvrouw” was, zooals men haar nu al noemde, was blij, dat hij Yootha nu kon inlichten en morgen in zijn blad den naam zou kunnen publiceeren, zonder gevaar voor vergissing. ☞ Blenkiron en Preston, die beiden niet konden dansen, hielden zich buiten het gedrang en keken naar de volte. „Een jaar rente van de waarde aan juweelen, die hier vanavond bij elkaar is, zou ons voor ons heele leven rijk maken,” zei Blenkiron. „En nu heet 't nog al, dat ons land verarmd is door den oorlog”, antwoordde Preston. „Ik houd niet van dergelijke feesten, George”. „Ik ook niet. Maar Cora en Yootha amuseeren zich. Knap van Hopford hoe hij er achter is gekomen, wie die vrouw in het slangencostuum is — ik denk dat ze 't heelemaal niet prettig zal vinden als ze morgen haar naam in de krant ziet”. „Denk je? Waarom niet?” „Beste jongen, geen een vrouw, die zichzelf respecteert, zou willen weten, dat ze zoo'n costume heeft gedragen op een publiek bal”. „De vraag is nog of Jessica zoo een vrouw is?” „We weten nog niets, dat tegen haar pleit. We veronderstellen nog maar, dat ze niet is, wat ze beweert te zijn. Vreemd, dat die geldschieder in haar gezelschap is”. „Ze zal er haar reden voor hebben”. „Een vrouw met haar inkomen!” „Hoe weten we wat haar inkomen is? Heel wat menschen, die geen geld hebben, geven een massa uit. Ze kan tot over haar ooren in de schulden zitten en haar vriend Stapleton ook. Die magere man, die bij nu Stapleton staat, is zeker La Planta”. ☞ Zij keken in de richting waar de beide mannen — gemaskerd zooals iedereen — in ernstig gesprek stonden. „Ik kan dien man nog altijd niet lijdén,” zei Preston. „Hij heeft iets onechts, dat je telkens weer opvalt. Aha, daar komen Yootha en Harry.” ☞ Yootha, vroolijk en opgewonden, had er nooit mooier uitgezien. Hopford was een uitstekend danser. Ze amuseerde zich koninklijk. Het was twee uur in den nacht, de pret had zijn hoogtepunt bereikt. Het orkest begon een nieuwe Yazz te spelen en het mengsel van muziek, kreten, en lachen, vergezeld van de dolste bewegingen, die op een anderen tijd en plaats heel wat kritiek zouden hebben uitgelokt, vervulde sommigen met afkeer, terwijl anderen er onbedaarlijk om lachten. ☞ Te midden van dit pandemonium vielen onzen beiden vrienden twee mannen op, die alleen waren achtergebleven in de overigens leege loge van Jessica Robertson. „George,” zei Preston, zich tot zijn vriend wendend, „die man die zich over Weinberg heenbuigt — de zittende man is ongetwijfeld Weinberg — is dat niet La Planta?” „Hopford zei ten minste, dat dit La Planta is,” antwoordde Blenkiron. „Welnu, wat doet hij dan — ik bedoel Weinberg, de man die zit”. ☞ Blenkiron keek eenige oogenblikken aandachtig. „Ik denk, dat hij dronken is,” zei hij ten slotte. „Dronken! Geen sprake van. Let eens op zijn houding”. „Ja, die is wel vreemd. Nu gaat La Planta weg. Hij gaat de loge uit. Ik zie Jessica, die buiten op hem staat te wachten.” ☞ Toen Blenkiron zweeg, zagen zij den man dien zij voor La Planta hielden, met de gevlekte slang snel in den gang achter de loges verdwijnen. Weinberg bleef echter zitten. Zooals hij daar zat, voorovergebogen, leunend tegen de fluweelen balustrade, leek het dat hij de zaal in keek. Niemand lette blijkbaar op hem, behalve Preston en Blenkiron die geen oog van hem afwendden. „Gek,” zei Blenkiron ten slotte, „hoe bewegingloos hij daar zit. Hij heeft zich zeker in vijf minuten niet bewogen”. ☞ Zij bleven nog even staan kijken. Toen zei Preston: „Laten we eens gaan kijken, of hij misschien ziek is. Ik ben overtuigd dat er iets niet in den haak is.” ☞ Zij liepen de trap op en langs de verschillende deuren, tot zij de loge vonden, die ze zochten. De deur was gesloten. Toen ze eenige malen vergeefs aangeklopt hadden, zochten zij den bediende op. „In loge dertien,” zei Preston, „zit een heer alleen, die ziek schijnt te zijn. We hebben al een paar maal ge-

klopt, maar zonder resultaat.” „Een vriend van u?” vroeg de bediende. „Wij kennen hem”. ☞ De Yazz muziek schetterde nog door de zaal, toen Preston en Blenkiron, op den voet gevolgd door den bediende, de loge binnen traden. Zij riepen Weinberg bij zijn naam, doch hij antwoordde niet. Toen liepen ze op hem toe en Blenkiron legde de hand op zijn schouder. Nog geen antwoord. Preston, die nu het ergste vreesde, trad naderbij, rukte het masker van zijn gezicht en schrok achteruit. Geen twijfel mogelijk! De kleine man was dood!

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

HET HALSSNOER.

„Kijk eens, hoe ze dat dronken zwijn de loge uitdragen!” ☞ De spreker stond in de dansaal en wuifde zijn dame met een struisveeren waaier frissche lucht toe. Het meisje lachte. „Waarom kunnen jelui mannen toch niet nuchter blijven?” zei ze. Zij bleven kijken tot de groep de loge uit was en de deur werd gesloten. Ook anderen hadden hem zien zitten, maar daar de algemeene opinie was, dat hij te veel gedronken had, verwekte zijn plotselinge dood geen ontroering en ging het bal vroolijk en ongestoord zijn gang. ☞ In de directiekamer lag het lijk van Weinberg, vreemd verstart als men in aanmerking nam, dat hij nog geen half uur dood kon zijn. Een dokter, die uit de zaal gehaald was en die in zijn maskerdepak en grime een bespottelijk figuur maakte, stond over den doode heen gebogen, luisterend door zijn stethoscoop. Hij richtte zich spoedig weer overeind en schudde het hoofd. „Morsdood”, zei hij. „Wie is 't? Weet een der omstanders iets van hem?” „Het is Aaron Weinberg,” zei Preston. „Hij was een gast van Mrs. Mervyn-Robertson. Wij hebben hem in haar loge gevonden”. „Mervyn-Robertson? U bedoelt de vrouw die ze Jessica noemen?” vroeg de dokter met een eigenaardigen blik. „Jawel”. (*Wordt vervolgd*).

DE BERGPOORT VAN DEVENTER.

(Bij de voorplaat.)

LANGEN tijd heeft Deventer zijn dubbelen ringmuur behouden, in de 14de eeuw opgetrokken om de toen zoo bloeiende handelsstad. Deze dubbele muur verklaart het groote aantal poorten, dat deze stad heeft bezeten: niet minder dan achttien binnen- en drie buitenpoorten. De overbodigheid van vele dezer poorten benevens veranderingen in de vestingwerken hadden het afbreken van verscheidene hunner tot gevolg, reeds vóór de 19de eeuwse sloopwoede ook over Deventer losbrak. ☞ Van de dubbele ommuring is weinig meer over: nog slechts enkele verminkte muurtorens aan de rivierzijde; van het groote aantal poorten niets meer. De Buiten-Bergpoort — de oude Heest- of Binnen-Bergpoort was reeds in 1701 gedeeltelijk afgebroken, waarna in 1825 de overblijfselen werden opgeruimd — stond niemand in den weg, en hield het dan ook langen tijd uit. Maar in 1880 konden de Deventenaren zich niet langer bedwingen en sloopten ook dit fraaie type van een 17de eeuwse vestingpoort. ☞ In 1619 was ze gebouwd in den wal die, een kwart eeuw te voren ongeveer, op last van Prins Maurits om de middeleeuwse ommuring was aangelegd; ze muntte vooral uit door het mooie beeldhouwwerk, dat Hendrik de Keijser aan de buitenzijde boven den doorgang had gebeiteld, maar was ook overigens fraai door verhoudingen en versieringen. Onze voorplaat bewijst dit. ☞ Sommigen zullen wellicht eenigszins verwonderd zijn, dat wij van deze afgebroken poort een foto kunnen geven, en nog meer zich verwonderen, als zij hooren dat deze eerst kort geleden genomen werd. Dat kon, omdat..... deze poort gedeeltelijk is herbouwd in den tuin van het Rijksmuseum, waar ze rug aan rug staat met de Groningsche Heerepoort, er Deventenaren en Groningers aan herinnerend, welk een dwaasheid zij in 1880 en 1875 hebben uitgehaald. ☞ Thans heeft Groningen berouw: het wenscht zijn Heerepoort, of wat daarvan overbleef, terug, en dit kan alleen geschieden, als Deventer de overblijfselen der Bergpoort terugneemt. Maar Deventer aarzelt nog: er zijn groote financiële bezwaren aan het plan verbonden. Al die moeite en kosten had men voorkomen, wanneer men een halve eeuw geleden de poorten met rust had gelaten. En — nu krijgt men nog slechts een gehalveerde poort terug....

Foto C. Steenbergh.

HET OUDE MANNENHUIS TE NAALDWIJK.

HET OUDE MANNENHUIS TE NAALDWIJK

VAN merkwaardige oude gebouwen, eertijds in elke gemeente van het Westland aanwezig, is tegenwoordig heel weinig overgebleven. Gaandeweg, na schandelijke verwaarloozing totaal vervallen, moesten ze worden gesloopt. Een oogenblikje ook hebben de oudheidsliefhebbers gevreesd dat het Oude Mannenhuis te Naaldwijk, dat tegenwoordig juist zou genoemd worden het Oude Mannen- en Vrouwenhuis, hetzelfde lot zou ondergaan. Het vonnis was uitgesproken, het hofje was ten doode opgeschreven, maar vond gelukkig op het laatste oogenblikje eene reddende hand, die daarenboven voor behoorlijke restauratie zorgde, zoodat het zich thans weer in zijn oude heerlijkheid vertoont. ☞ Van dit echt typische hofje, waar een en twintig huisjes, in sierlijken ouden stijl, en eene kapel, een plein met hooge boomen omgeven, is de eerste stichter Hendrik, Heer van Naaldwijk, die in 1426 bij testament de noodige gelden beschikbaar stelde om vijf huisjes te bouwen, waarin oude mannen kosteloos mochten wonen en onderhouden zouden worden. Die beschikking was zeer waarschijnlijk de voortzetting van een vroeger uitgevoerd plan. ☞ Door den St. Elisabethsvloed van 1421 verdween de destijds bestaande Zuid-Hollandsche-Waard geheel. Van Werkendam tot Dordrecht was ééne zee gevormd, die niet minder dan 23 kerkdorpen verzwolg en waarin 10.000 menschen het leven verloren. Ook het slot Craaienstein, waar de moeder van Heer Hendrik verbleef, werd overstroomd en, zoo lezen we in een handschrift van 1534: „doe dede die goede ridder here Henrik alle die armen van Kreyenstein halen toe Naeldewic, ende gaf hun daer enen alte langen wyden camp, ende liet hun daer helpen huyskens opslaen, den enen mynre ende den anderen mere, nadien dat sie Kinder ofte biesten ofte ander besyttinge hadden. Ende elck een hoefken bij zyn huysken, dat sie havenen mochten ende hun daeruit generen. Ende hy gaf hun voert haer noetdrufte, hint Kreyen-

stein weder te lande waert". ☞ Prins Frederik Hendrik beval bij brief van 1627 nog 5 huisjes te bouwen voor mannen en 10 voor vrouwen, benevens eene ziekenzaal, en de 20 oudjes ontvingen daarenboven eerst een maandgeld van 6 gulden, dat in 1631 op 7 gulden werd gebracht. Allen moesten behooren tot den Hervormden godsdienst en geboren of woonachtig zijn in 's prinsen heerlijkheden Naaldwijk, Honselersdijk, Monster, Poeldijk, Wateringen, Terheyde of half Loosduinen. De prins behield zich de vrije keuze der personen voor die, in geval van overlijden, hunne goederen aan het gesticht moesten laten. Het toezicht was opgedragen aan twee gehuwde mannen van Naaldwijk en Honselersdijk, die jaarlijks werden benoemd, en met hunne vrouwen en den rentmeester van den prins, de verdere zorg hadden voor de oudjes. Bij de komst der Franschen in 1795 werd de inrichting van het gesticht geheel gewijzigd en verviel de bepaling, dat enkel zij die tot den Hervormden godsdienst behoorden, konden worden toegelaten. ☞ Het Bestuur der Domeinen, waaronder dit gesticht sedert behoort, heeft vele verbeteringen ingevoerd. Bij Koninklijk besluit van 14 Juni 1846 werd bepaald dat om inwoner van het gesticht te worden, men tenminste drie jaren moet hebben gewoond te Naaldwijk, Honselersdijk, Monster, Poeldijk, Wateringen of half Loosduinen, of daar geboren zijn, dat aan de bewoners / 50 per jaar zal worden betaald, dat de ziekenzaal is vervallen en dit huisje insgelijks zal worden bewoond, doch zonder geldelijken steun, maar bij vacature van een der 20 huisjes heeft de bewoner der ziekenzaal de voorkeur om voor de geldelijke toelage in aanmerking te komen. ☞ Daar de woningen niet voldeden aan de voorhef zeiden, een oogenblik het gevaar gedreigd dat het oude Hofje zou verdwijnen, doch gelukkig is eene schikking getroffen om de 21 huisjes tot 14 te verbouwen, met ongeschon-

den behoud van den uiterlijken vorm. ☞ Tusschen de twee rijen huisjes staat eene kapel, in 1641 door prins Frederik Hendrik gebouwd. De jaarwedden, zoo van den predikant als van den voorlezer der Ned. Hervormde Kerk, werden respectievelijk verhoogd met $\frac{1}{200}$ en $\frac{1}{8}$, onder voorwaarde dat eens per week in de kapel zou worden gepredikt en catechisatie gehouden. Tot omstreeks 1760 had er dan ook geregeld elke week eene godsdienstoefening plaats; het catechiseeren duurde voort totdat, bij het einde der eeuw, de Kapel met een daaraan verbonden loods, tot barak werd ingericht voor het in de gemeente ingekwartierde krijgsvolk. De kapel in bouwvalligen toestand verkeerende, werd in 1807, op last van den Minister van Financiën, ten voordeele van het gesticht publiek tot afbraak verkocht en kwam in handen der Israëlieten die in grooten getale in de verschillende gemeenten van het Westland verbleven. Bij speciale concessie van Koning Lodewijk en onder verplichting een jaarlijksche som te betalen voor het gebruik van den domeingrond waarop de kapel stond, mocht ze weder worden hersteld en tot synagoge ingericht, als hoedanig ze tot heden nog wordt gebruikt.

E. VAN BERGEN.

Het poortje van het voormalige mannentuchthuis te Amsterdam.

HENDRIK de Keijser, misschien het meest als bouwmeester bekend, was eigenlijk slechts „stadsteehouwer” van Amsterdam. Dat hij ook als zoodanig uitmuntte, bewijst zijn beeldhouwwerk aan de Bergpoort te Deventer, die onze voorplaat in beeld brengt, maar natuurlijk ook meer dan één van zijn scheppingen in de stad aan Amstel en IJ. Het vroegste werk van zijn hand, voor zoover bekend, is het poortje van het voormalige mannentuchthuis aan den Heiligeweg, dat thans den toegang siert tot een Baden Zweminrichting; het dateert van 1607. In de fries ziet men de voorstelling van een door wilde dieren getrokken, met verfhout beladen wagen, waarop een man, die de gevaarlijke beesten met de zweep tot grooter snelheid aanzet; het relief is omstreeks 1880 ontdaan van de verf, die het bedekte, een in theorie zeer schoone daad, die echter het gevolg heeft gehad, dat het beeldwerk zóó verweerd is, dat de schoonheid der oorspronkelijk zoo levendige voorstelling niet meer gewaardeerd kan worden. Erboven kan men, niet zonder eenige moeite, nog de woorden lezen: „Virtutis est domare quae cvncti pavent” (Het is verdienstelijk werk, datgene te temmen waarvoor ieder bevreesd is). ☞ De beeldengroep, die het poortje bekroont, is ruim een halve eeuw jonger. Zij bestaat uit drie figuren: in het midden de Stedemaagd met het wapen van Amsterdam, die twee geboeide naakte misdadigers kastijdt; daaronder staat het woord „Castigatio” (tuchtiging) te lezen. ☞ Vroeger was er nog een tweede of binnenpoort, waarop twee levensgrooten figuren prijkten; zij stelden mannen voor, die met het raspen van verfhout bezig zijn. Toen het Tuchthuis in de 19de eeuw tot een modern Huis van Bewaring werd ingericht, meende men goed te doen, al het beeldwerk onder een houten kast aan het oog te onttrekken. ☞ Het mannen-tuchthuis, in de wandeling meestal Rasphuis genoemd, werd in 1595 geopend, nadat een gedeelte van het Clarissenklooster daartoe was verbouwd. Al spoedig werden de gevangenen, voornamelijk bedelaars en landloopers, er aan het raspen van Brazilie- en ander hard hout gezet, waarvan verf werd gemaakt; het was een nuttig maar zwaar werk. Hadden de heeren geen lust in den arbeid, dan wist men wel raad: men ranselde hen met een bullepees of een eindje touw af, of deed hun de „dubbelde kraag” om, een soort van juk, dat om den hals sloot, met twee openingen aan weerszijden, waardoor de armen van den onwillige naar omhoog werden gestoken; deze houding was zoo vermoeiend en pijnlijk, dat de „tuchteling”, naar Wagenaar weet te vertellen, „er zeldzaam een etmaal in blijven kan, zonder beterschap te beloven”. ☞ Vondel dichtte in 1655 „op d’afbeelding van de Tucht, boven de Tuchtpoort uitgehouwen”:

Raspijn, de tuchtheer, temt met arbeit, zweet en slagen

Wat Circes kroes 1) in schijn van dieren heeft veraert.
Hij spant hun onder 't juck van zijnen zwaeren wagen.
Zijn zweep verschrickt het wilt, dat stadt en lant vervaert.
Zoo wort de wanhoop hier voor 't halsgerecht bewaert. 2)
A. L.

1) Vondel doelt op den fabel van Circe, die Ulysses' tochtgenooten een tooverdrank ingaf, waardoor zij in wilde dieren veranderden.

2) Bedoeling: Zoo worden zij, die zich in wanhoop anders aan nog grooter euvels zouden schuldig maken, welke hen aan de galg zouden brengen, voor dit uiterste bewaard.

GEMENGDE BEPLANTINGEN.

RANDBEDDEN of „borders” zijn tegenwoordig in de mode. In bijna elken verzorgden tuin vindt men een bloemrijk randbed of een poging daartoe. De bakermat van deze soort van bloembedden is te zoeken in Engeland, waar men van bonte kleurigheid houdt, en waar reeds lang vroolijke, weelderige „herbaceous borders” gecultiveerd werden, toen men hier te lande nog gekluisterd was aan het geestelooze bloemperkjesgedoe. ☞ Ook de Nederlandsche tuinbouwliteratuur kwam daar nog voor een tiental jaren geleden niet bovenuit, hield vast aan de oude methoden, en wroette voort binnen de enge grenzen van traditioneele en verouderde opvattingen van tuinbeplanting. Sedert is dit anders geworden. Er is een nieuwe, frissche wind gaan waaien, die leven en kleur bracht in tal van stille, sombere tuinen. Er verschenen ook hier boeken over nieuwe opvattingen van tuinversiering en beplanting op het

Foto C. Steenbergh.

POORTJE VAN HET VOORMALIG RASPHUIS AAN DEN
HEILIGEWEG TE AMSTERDAM.

voetspoor van de Engelsche tuinboeken. Die Engelschen zijn rasechte tuindecorsateurs, en hun tuinboeken zijn over het algemeen aantrekkelijk, mooi geïllustreerd en prettig geschreven. Ze zijn gezellig en instructief! Schrijvers en schrijfters van tuinboeken zijn er in Engeland vele en van de meest op den voorgrond tredende noem ik H. H. Thomas, Miss Gertrud Jekyll, T. W. Sanders, Walter P. Wright, Chas Thonger e. a., die zich voor de Engelsche tuincultuur ongetwijfeld groote verdienste verworven hebben. ☼ Die Engelsche boeken zijn echter niet altijd voor onze tuinen geschikt, wijl tal van gewassen, die in Engeland winterhard zijn, dit niet hier te lande zijn. Daarenboven hebben vele een fout, en deze is dat ze tegenover de kruidachtige bloemgewassen, aan het houtgewas: de bloemheesters, de kleurige besheesters, de coniferen en sierboomen, te weinig aandacht wijden, zoodat ze deswege voornamelijk voor kleine tuinen bruikbaar zijn. ☼ Bij de beplanting van tuinen volgt men hier te lande een anderen weg, en maakt men veel meer van het schoon der houtgewassen gebruik. En zulks terecht, wijl de houtgewassen de kruidachtige bloemplanten zoo uitnemend aanvullen en zoo krachtig dezerschoonheid doen uitkomen. ☼ Dit komt het beste uit in gemengde beplantingen, zooals onze afbeelding er eene te zien geeft. Zulke gemengde beplantingen zijn levendig, weelderig, natuurlijk! En

door een nauwgezette keuze van heesters, die op verschillende tijden bloeien, kan men heel goed zorgen, dat er gedurende het geheele seizoen het een of andere houtgewas zijn bloemenschoon mengt bij dat van verschillende vaste planten, bol- en knolgewassen. In den voorzomer zijn het de *Diervillea's*, *Spiraea prunifolia*, *S. van Houttei*, *Seringen* en *Gouden regens*, *Sneeuwballen*, *Rhododendrons* en *Azalea's*, *Kersappels* en *Prunussen*, *Ribes sanguineum*, *R. Gordonianum*, *Magnolia's*, enz. In zomer en nazomer volgen *Buddleja's*, *Hibiscus syriacus*, *Colutea's*, *Hortensia's*, *Ceano-*

thus, *Ligustrum Stauntoni*, *Potentilla fruticosa*, *Hypericum patulum*, en later nog weer zulke, welke kleurige vruchtjes geven, zooals *Vuurdoorn*, *Lijsterbes*, *Rotsmispels (Coloneaster)*, *Zomerkastanje*, enz. ☼ Over het algemeen kiest men voor randbedden gewassen met hel-kleurige bloemen, en ontegenzeggelijk brengen ze gloed en warmte, een krachtig, vroolijk kleurspel in den tuin. Sommigen wil dit echter wel eens vermoeien op den duur, maar nu heeft men in gecombineerde of gemengde beplantingen een uitnemend middel om daaraan tegemoet te komen. Deze beplantingen berusten op het samenplanten van kruidachtige planten met houtgewassen, wier grenzen geleidelijk in elkander overgaan. Men kiest daartoe uit beide groepen soorten, die in habitus, loof- en bloementooi goed bij elkaar aanpassen. ☼ Dit is wel het grootste voordeel van zulke gemengde beplantingen, dat men nog minder gebonden is aan bepaalde gewassen, dan dit met de randbedden reeds het geval is. Men kan de soorten kiezen geheel naar zijn aanleg en smaak, lichtkleurige of felkleurige bloemplanten in harmonisch verband met weelderige heesters en bevallige klimplanten, die hier en daar aan bogen over het tuinpad haar bloemenweelde doen schitteren. Aan ieder kunnen deze beplantingen iets bizonders bieden en een bron zijn tot vreugde, tot studie, tot verpoozing en genot. Men kan er zijn vreugde in kleuren en tinten uitleven, zijn liefde voor bevallige vormen botvieren, zijn zin voor merkwaar-

dige plantenvormen bevredigen. Het aantal mogelijkheden voor groepeerings is eindeloos, want het materiaal van bloemgewassen, van decoratieve en belangwekkende planten, van rijkbloeiende bol- en knolgewassen, vaste planten, één- en tweejarige planten, bevallige bloemheesters, weelderige klimplanten, is schier onbeperkt, zoodat er bevrediging te vinden is voor ieders smaak, voor den bloemenvriend, den bewonderaar van het plantenleven, den liefhebber van het weelderig bloemenschoon, van hare vormen en kleuren, en voor den botanicus. ☼ Ook voor den botanicus! Want die gemengde beplantingen, waarin, zoo zij botanisch worden aangelegd, van elke soort van gewas slechts één exemplaar noodig is, stellen dezen in staat op een bescheiden plek gronds tal van belangwekkende planten te kweken, waar de vroegere tuinen slechts gelegenheid boden voor stijve perken, grasvlakken en smalle heesterranden, die de beschikbare ruimte geheel in beslag namen. ☼ ☼ De randperken en gemengde beplantingen brachten verlossing van een enghartig geworden tuinbegrip. Ze brachten de vrijheid! Want nu kan ieder naar vrijen smaak de planten kweken, die hem boeien, zooveel als de beschikbare ruimte toelaat, en, door weloverwogen samenplanting, den aard der verschillende gewassen ten volle recht doen wedervaren, waarbij het er op aankomt elks soorteigen karakter vrij tot uiting te laten komen, ontdaan

van de knellende banden van traditie, voorgeschreven grenzen en vastgeroeste gewoonte. ☼ Denatuurisonze tuinen binnengetreden!

A. J. VAN LAREN.

EEN TESTAMENT.

(Slot).

VAN Galen had het altemachtig druk; in 't stadje was geen begrafenisonderneming en nu kwam alles op hem neer; hij was de verantwoordelijke persoon en er moest niets aan mankeeren, zijn hoofd liep om. Verschouteren zat genoeglijk bij tante's haardje en rookte van de geurige sigaren, die hij op zij van den schoorsteen gevonden had, lachte om de „kouwe drukte” van neef Kees en liet een flesch wijn aanrukken; dat mochten ze der waarachtig wel van nemen.

De familie zat plechtig bijeen in de mooie kamer; evenals al de dagen, dat de doode boven aarde stond, was 't gaslicht ontstoken, de luiken dicht gedaan, het zonlicht buitengesloten. 't Was de dag van de teraardebestelling. Met den eersten trein waren de nabestaanden uit Amsterdam al aangekomen, en even daarna kwamen de neven en nichten van de Veluwe. 't Was een plechtig-stijve ontmoeting na lange jaren van scheiding, of een statig voorstellen van elkaar geheel vreemden. De dames zaten pik in 't zwart op en om de canapee; de heeren, heel deftig in gekleede jas met witte das, stonden om de handschoenen en spraken gedempt over notarissen en gekens onderbroken door binnenkomende genoodigden, de heeren gezet te worden; neef uit Amsterdam redeneerde druk met tante's overbuur over de nieuwe schoolwet; om niet te storen hadden die beiden zich in den uitersten hoek afgezonderd. Bij tusschenpoozen was 't geheel stil en keken de dames als diep in gedachten voor zich uit, een kuch leek dan een daad, en 't gezegde van Verschouten van groote beteekenis.

Foto C. Steenberg.

GEMENGDE BEPLANTINGEN.

„BOTANISCHE „BORDER” IN DEN HORTUS TE AMSTERDAM.

„Gelukkig dat de zon schijnt, dat het niet regent, 't is anders dubbel beroerd op een kerkhof”. Niemand had daar iets tegen in te brengen. „Dood is toch altijd naar,” zuchtte nicht Mien.

Jans kwam binnen met een blad en presenteerde zwijgend, en het tikken van de koppen tegen de schotels was 't eenige geluid in de kamer. Zachtjes vroeg nicht Johanna: „Is dominee der al?” „Nee, die komt op 't kerkhof, hij heeft nog een begrafenis,” sprak neef van Galen, die dichterbij stond, fluisterend. „O!” Weer was het stil. ☼ Gestommel op de trap. Nicht Betje snikte luid, hield haar zakdoek voor de oogen. ☼ „Ze doen 't anders keurig netjes,” sprak neef Kees; „ik ben der wel bij geweest dat et een schandaal was, zoo'n lawaai als ze maakten; zoo even, daar kun je niet voor, maar bij ons in Amsterdam op de nauwe trappen”; afkeurend schudde hij zijn hoofd. Het overige gezelschap was te veel onder den indruk van 't oogenblik om in te gaan op de verhalen van Amsterdam. Neef Kees zweeg en zette zich op een stoel naast de zilverkast. ☼ Zacht geklop op de deur en een belamferd mensch verscheen in de deuropening. „Eng,” zei nicht Jetje. „Mag ik verzoeken voor de eerste volgkoets”;

plechtig las de aanspreker de namen van de betrokken personen. De heeren bogen plechtig voor de dames; nicht van Galen was haar gevoel niet meester, ze moest haar echtvriend de hand drukken; 't was een zware gang voor hem, diep bedroefd sloeg ze haar arm om zijn hals; hij troostte met zachte woorden, bracht haar naar haar plaats op de canapé terug en gaf gehoor aan den oproep voor 't eerste volgrijtuig. ☼ Langzaam verdwenen de heeren bij groepjes, telkens als de plechtige stem de namen luid oplas. Langzaam verwijderde 't geluid van de rollende wielen. ☼ Jans snikte in de keuken; met haar hoofd voorover op tafel, dacht ze niet aan haar neepjesmuts, die danig in de knel kwam. De dames zaten in een kring in diep gepeins. Johanna zat kwijnend den zakdoek in haar handen te draaien, Betje schudde meewarig haar hoofd en keek onbestemd naar 't porcelein aan den wand, Mina hoopte in stilte dat de krans van haar kinderen, niet onderop kwam te liggen. Catrien veegde haar tranen weg. Midden in de sombere stilte zuchtte Jetje diep en zwaar, en langzaam,

hakkend bracht ze haar gevoel onder woorden: „Te denken dat ik haar nooit meer zal zien, die lieve herinneringen, die mooie indrukken, vroeger noemden ze me altijd haar pleegkind”. Niemand had daarop wat te antwoorden behalve nicht uit Amsterdam, die heel bescheiden beweerde: „dat een mensch zich wel eens wat verbeelden kon en dat de verbeelding erger was dan de derdedaagsche koorts”. „Laatst zei tante Lina nog dat ze zoo heel veel op had gehad met mijn man, nog nooit had ze zoo hooren preeken”, moest nicht Betje eens even laten hooren. Nicht Mina keek nicht Betje spottend aan alsof ze dacht, „dat zou ze wel meenen”. Nicht Catrien fluisterde, dat ze hoopte dat tante Lina, Jans goed had bedacht; „ach die goeie trouwe Jans”. Hendrika vroeg 't alleen maar; 't kwam er niets opan, ze had er ook geen belang bij. „Maar wanneer werd zoo'n testament eigenlijk bekend gemaakt?” „Altijd na de begrafenis,” verzekerde nicht Bet, „'t is heel eenvoudig; dan is de familie bij elkaar”. Eensgezind verklaarden allen dat voor de beste oplossing, maar 't was van geen belang, geheel niet. Even daarna kwam Jans met behuuld gezicht de kamer binnen. „Ja Jans, de juffrouw zal 't wel goed met je gemaakt hebben; we zullen haar allen vreeselijk missen”, troostte Catrien. De uitwerking van die troostwoor-

den was, dat Jans het blad, dat ze in haar hand had, moest neerzetten en snikkend op een stoel viel. „Grut Jans, zie nou toch 's, wij moeten er ons toch ook tegen verzetten, wij voelen 't gemis toch ook, je moet niet zoo toegeven aan je verdriet”. Betje schudde misprijzend haar hoofd. Jans stond op, presenteerde met betraand gezicht de koffie en ging weer naar haar stille keuken. Catrien keek smachtend naar de zilverkast. „Ik zou toch weleens willen weten, waar al dat zilver zal blijven, voor jaren heeft ze mij dien soeplepel beloofd, maar dat geeft natuurlijk niks”. De gezichten der overige dames waren zoo vol minachting over de onkiesche zinspeling, dat Catrien een kleur van schaamte kreeg. „Als ik denk aan dien tijd, toen Lientje werd geboren”, begon nicht Jetje droomerig, „wat tante Lina me toen allemaal heeft beloofd, maar op die dingen kom je niet terug”. „Hoor eens, laten we nu toch niet mal zijn en zoo naargeestig blijven zitten, toe draai de lamp uit en zet de blinden open, we zitten toch niet aan de straat, 't is zoo'n malle comédie”; zonder toestemming af te wachten, ontsloot nicht Verschouteren de blinden, en draaide de gaskraan uit. Vreemd deed het daglicht; de zon schreef brutaal naar binnen en ver-

blindde de oogen van de dames, die zich weer haastten de ringetjes-gordijnen te laten zakken. ☼ 't Ratelen van wielen werd hoorbaar en de paardehoeven klonken kletsend op de keien. Jans stond al achter de deur toen de bel luidde. Huiverig in de handen wrijvend kwamen de heeren binnen, staken allen een sigaar op en genoten van een glas port. 't Was een stemmengegons; rumoerig klonk telkens een stem er boven uit. ☼ „Was er nog iets bijzonders?” „Ja, dominee heeft mooi gesproken”. „Wie heeft bedankt?” „Je man; keurig, uit naam der familie”. ☼ Verschouteren weerde bescheiden af. Zacht vroeg hij aan zijn vrouw: „Ook al iets van notaris gehoord?” „Nee,” fluisterde ze terug. „Maar 't is nog zoo vroeg, de man moet toch eerst koffie drinken”. ☼ De burenen namen afscheid, de familie bleef onder elkaar en besloot gebruik te maken van de koffietafel die in de voorkamer in gereedheid was gebracht. Eendrachtig zat het gezelschap om de ronde tafel, onder 't gaslicht, van tante Lina's huiskamer. Ze babbelden, haalden oude herinneringen op, hielden onderwijl

een oogje op de wijzerplaat en luisterden gespannen als er gebeld werd; overigens was de stemming opgewekt. 't Werd twee uur, 't gezelschap ging weer naar de achterkamer; vreemd toch dat notaris niet kwam. 't Werd vier uur, vijf, de trein naar Amsterdam was vertrokken, 't werd zes, ze moesten gaan middagmalen; Jans had op zooveel magen niet gerekend en ze wilden ook naar huis naar de kinderen. De Veluwsche en Amsterdamsche familie bleven nog wachten tot den laatsten trein, Jans moest maar wat voor hen klaar maken. ☼ Verschouteren liep bij notaris aan, maar meneer was niet te spreken. Van Galen had geen rust tehuis en ging na 't middagmaal weer naar 't sterfhuis, waar hij de familie nog vond, die 't ook al zoo verwonderde. Ze begrepen er niets van. „Dadelijk telegrafer ik je als ik wat hoor”, beloofde hij bij 't afscheid aan den laatsten trein. Zoo jammer dat ze nu nog niets wisten. Twee dagen lang liep 't eene familielid bij 't andere binnen en steeds luidde de vraag: „Heb je ook al wat gehoord?” en luidde het antwoord: „Ik begrijp er niets van”. Van Galen was moe van agitatie. ☼ Op den derden dag na de begrafenis, 't was de avond van een drukken dag, zat van Galen in de gemakkelijkste stoel van de huiskamer, ontvouwde met breed gebaar het plaatselijk nieuwsblad, dat

Foto C. Steenbergh.

PAKHUIZEN AAN DE PEPPERSTRAAT TE GOUDA.

cens per week uitkwam en las; opeens sprong hij verschrikt op. „Almachtig Jet; vreeslijk!” Van Galen viel weer neer, ontzet achter in den stoel, zijn oogen stonden verdwaasd, een akelig lachen als een rochelend keelgeluid, schrampte door de kamer. „Wat mankeert je nou?” Nicht Jetje raapte de courant van den grond; ze zocht; „dat zou 't wezen”: „plaatselijk nieuws”; ze las: „Naar we vernemen, heeft mejuffrouw Johanna Eveline Versteeghe haar geheele vermogen vermaakt aan een op te richten tehuis voor minvermogene bejaarde dames, met verplichting een jaargeld uit te keeren aan hare dienstbode J. B.”. Jetje kreeg een brok in de keel. „God! van Galen! maar dat mag toch zoo maar niet? Man, wat? Zeg nou wat”. Woest dreigde ze met haar vuist. „Wie heeft em dat gelapt”. Van Galen kreeg zijn spraak terug. „Zoo'n kreng, zoo'n gniepert”. Woedend scheurde hij de courant uit de handen van zijn vrouw; met groote letters staarde de advertentie hem aan. „Allen die iets te vorderen hebben of verschuldigd zijn van of aan wijlen mej. E. J. Versteeghe worden verzocht vorderingen in te zenden en betaling te doen aan den

executeur testamentair

P. Netelkamp, Ned. Herv. Predikant.

M. V. KAMPEN.

GOUDA.

(Slot).

L AAT ons, na zooveel steenen, huizen en hofjes bezien te hebben, alvorens de rest in oogenschouw te nemen, eenige aandacht wijden aan Gouda's plantsoenen. Gezwegen van eenige groene plekjes bij de voormalige Tiendegewegs- en Rotterdamsche poorten, vindt men ze voornamelijk ten noordwesten der stad (tusschen het Station en de Nieuwe vaart naar Boskoop) en in den Zuidoostelijken hoek der oude stad; de plantsoenen om de oude stadskern, op de verdwenen omwalling, zijn hier onbelangrijk, als in de meeste steden die zich tot in de 19e eeuw met hun middeleeuwsche ommuring bleven vergenoegen: al te smal was de strook gronds, die na 't sloopen der muren overbleef, en geen uitspringende bastions gaven den tuinarchitect gelegenheid zijn kunst te toonen. ☞ Ten noordwesten van Gouda vindt men een bijkans aangesloten reeks van eenige plantsoenen. Tot het grootste daarvan verleent een eenvoudig hek tegenover het Station toegang; op de hekpilaren zijn een tweetal leeuwen geplaatst, afkomstig van een der fraaiste van Gouda's poorten: de Rotterdamsche. Dit park is een parodie op een natuurlijk landschap, met zijn kronkelende paden en grillig-gevormde vijvers. Maar in een streek, zoo arm aan bosschages als de omgeving van Gouda, bemint men zelfs de parodie; hetzelfde is te Amsterdam het geval, waar velen ook van den „landschaps"-stijl van het Vondelpark geen kwaad willen hooren. Des te meer te waardeeren is het, dat men van het Nieuwe Park, dat ten westen van het oude is aangelegd, een echt, eerlijk park heeft gemaakt; de aanleg en beplanting er van is misschien een beetje te armelijk: een park vereischt rijker behandeling dan namaaknatuur; maar wij zagen het Nieuwe Park nimmer des zomers en mogen dus geen beslist oordeel uitspreken. ☞ Het andere slechts kleine plantsoen, in den tegenovergestelden hoek der stad, aan den IJssel, heeft een pretentiellozen aanleg; hier treffen vooral de statige boomen. In dit plantsoentje bevinden zich twee monumenten. Het eene is een „dankbare hulde aan onzen burgemeester Mr. A. A. van Bergen IJzendoorn, overleden 16 Januari 1895”, een fontein met

een wonderlijk-gestyleerden reigerachtigen vogel als waterspuwer. Deze burgemeester zal ongetwijfeld een hoogst-verdienstelijk man zijn geweest. Maar zal men niet reeds binnen een halve eeuw naar deze fontein kijken, als naar den steen in den gevel van het Academie-gebouw te Leiden, die in een vlag van geestdrift aangebracht werd ter herinnering aan een kranig oud-student, die in dienst der Zuid-Afrikaansche boeren sneuvelde? Waarlijk, Gouda heeft mannen voortgebracht wier naam méér door een monument verdiende vereeuwigd te worden dan deze geliefde burgemeester. ☞ Nu, twee der bekendsten — het dient erkend te

worden — hebben de Gouwenaren dan ook niet vergeten. Want in ditzelfde plantsoentje hebben zij in 1880 een monument opgericht voor de gebroeders Corn. en Fred. Houtman, „inboorlingen en burgers van Gouda, de grondleggers van het verbond van Nederland met Insulinde”, zooals het opschrift vermeldt. Men zal weten, dat zij zich befaamd maakten door hun tocht naar Indië in 1596, en dat Frederik Houtman ook als sterrekundige uitmuntte. Het monument is versierd met scheepsstevens, voorzien van de namen Duyfken, Hollandia, Mauritius en Amsterdam, de schepen waarmede zij hun kloeke reis deden; de top ervan was tijdens ons bezoek met een zeil bedekt, dat naar wij vernamen, eenig beeldwerk verbergt (een wereldbol met een anker, een boek en eenige kanonnen) hetwelk tegen het ruwe jaargetijde beschermd moet worden. ☞ Ter plaatse van dit plantsoen verheef zich vroeger het sterke slot ter Gou; een groot en vruchtig gebouw moet het geweest zijn, waarvan het jaar van stichting niet vaststaat. Wel vinden wij reeds in de eerste helft der 13e eeuw een Dirc van der Goude vermeld. In 1304 was zijn huis uitgestorven en keerde de heerlijkheid van der Goude tot de grafelijkheid terug. Graaf Willem III schonk haar zijn broeder, Jan van Beaumont. Diens eenige dochter Johanna, gehuwd met Louis de Chatillon, graaf van Blois en Avenes, erfde de vele bezittingen haars vaders en liet ze in 1355 aan haar tweeden zoon, Jan van Blois, wiens broeder, Guy, de laatste van zijn geslacht, in 1397 stierf. Weder verviel toen de heerlijkheid aan Holland, thans voor goed. ☞ De heeren van Blois voerden een vorstelijken staat; hun burcht te Gouda was echter niet zoo luisterrijk als het hun ook behorende slot te Schoonhoven, dat vaker ter bewoning werd betrokken. Het oude huis ter Goude, aanvankelijk vrij onaanzienlijk, is eerst van 1360 tot 1379 aanmerkelijk vergroot, en werd toen tot het statige, vrij regelmatige gebouw, dat wij nog uit de bestaande afbeeldingen kennen, door breede grachten omringd en door sterke muren en torens beschermd. ☞ Nadat de heerlijkheid Gouda weder tot de grafelijkheid was teruggekeerd, werd het slot gebruikt als veilige plaats ter bewaring van 's Lands handvesten en charters en verder als gevangenis; hier heeft jaren lang Jan van Arkel gevangen gezeten. Hier ook vertoefde gaarne en vaak gravin Jacoba van Beieren, die zoo trouw door Gouda's bewoners werd ter zijde gestaan, zoodat het verdwenen slot in den volksmond nog als „het kasteel van Jacoba van Beieren” bekend staat. Door den brand van 1438, die Gouda grotendeels in de asch legde, werd ook het kasteel ernstig geteisterd. Maar het verdween eerst in 1577, toen de Gouwenaren, vreezende dat de Spanjaarden zich in den ouden burcht zouden nestelen, hem sloopten met uitzondering van een toren, die zoo dik en stevig gemetseld bleek te zijn, dat zijn afbraak in 1808 de grootste moeite heeft gekost; de sloopers klaagde, wel voor duizend gulden aan gebroken en beschadigd gereedschap verloren te hebben. ☞ Even ten

Foto C. Steenbergh.
HET HUIS „DE MORIAAN” AAN
DE HAVEN TE GOUDA.

westen van de plaats waar zich eens de sterke muren van dit kasteel verhieven, aan het einde der Haven, staat het Tollhuis, een onregelmatig gebouw met grappige uitwassen, dat zeker schilderachtig zou zijn als zijn muren niet waren gepleisterd. Zij vertoonen nog eenige wapen- en jaartalsteenen (1623 en 1631, met de roode Hollandsche leeuw). Beter bewaard is de aardige sluiswachterswoning, die er tegen aan is gebouwd, een huisje van omstreeks 1630 (zie de afbeelding hiernaast). Eenigszins in denzelfden geest gebouwd is het tegen de Grootte kerk aangebouwde Zakkendragershuisje van 1622, hieronder afgebeeld; de toppen der dakvensters hiervan zijn echter rijker behandeld. ☞ Maar laat ons nog even teruggaan naar den IJssel, om van de Veerstal naar het grachtje te gaan dat Peperstraat heet. Daar komt men al spoedig langs een drietal pakhuizen, met gevels als men elders in oud-Hollandsche steden nog veel vindt, maar die hier in Gouda zeldzaam zijn. De toppen der gevels, die ongetwijfeld vroeger in trappen uitliepen zijn jammerlijk verminkt; maar toch vormen vooral de twee zuidelijkste, met hun levendige bergsteenblokken en lijsten, en hun kleine ruitjes, nog een aardig geheel; de derde gevel, het meest verminkt en het onooglijkst van uiterlijk, doet toch ook zijn best met zijn burens te wedijveren, door twee fraaie maskers te vertoonen, benevens een gevelsteen, die blijkens de inscriptie, een gezicht op „Haestrecht” te zien geeft. Alle drie deze huizen, afgeb. op blz. 127, zijn vermoedelijk in 't begin der 17e eeuw gebouwd. ☞ Thans de Haven langs gewandeld, waaraan, zooals reeds in een der vorige nummers werd gezegd, verschillende deftige patricische huizen staan, waarvan de meeste het karakter der 18e eeuw vertoonen. Ons trof o.m. aan de westzijde der gracht „huize het Ossenhoofd”; het snijraam boven de deur vertoont een Ossekop met Mercuriusstaf en korenaar, te midden van versierselen in Lodewijk XVI-stijl. Niet ver van hier is een dubbel huis met een hardsteen gevel in Lodewijk XIV - stijl, uitwendig niet bijzonder treffend, maar inwendig uitmuntend door zijn trappenhuis met stucwerk, zijn geschilderde plafonds en zijn grauwtjes; dit huis doet thans als gymnasium dienst. En nog wat verder is een huis, dat met een rijkgesneden deur en bovenlicht in rococo-stijl is gesierd (zie de afb. op bladz. 130). ☞ Men vindt hier intuschen ook eenige opmerkwingswaardige scheppingen uit de vorige eeuw; vooral een tweetal daar van trekt de aandacht. Van beide, omstreeks 1625 gebouwd, is de top geschonden; beide vertoonen maskers en ankers. Maar terwijl de een, hoewel krachtig pogende het oog te bekoren door een fijn-bewerkten wapenstein, met zijn leelijke moderne winkelpui geen onvermengd aangenamen indruk maakt, heeft de ander ook een winkelpui die van lateren tijd dagteekent, maar toch nog van een tijd, waarin de smaak niet zoek was; deze pui op zich zelve is reeds kostelijk om aan te zien. En de verdere tabakswinkel-attributen, het bord met den „Moriaan” boven de deur, spreekt van den genoeglijken tijd der „Camera Obscura”, die ook al weer zoolang tothet verleden behoort. Dit huis, afgeb. op blz. 128, is aangekocht om tot Museum te worden ingericht. Of het plaats genoeg biedt om de rijke en belangrijke verzameling van Gouda's stedelijk museum te herbergen, die thans ondergebracht is in een zielloos maar ruim huis aan de Markt, waarin tevens het kantongerecht zetelt? Het lijkt ons twijfelachtig. Liever ware het ons geweest, als men er weder een tabaksverkooper en kruidenier in had geplant; zou dit nog niet mogelijk zijn? Wordt de Moriaan Museum, dan wordt die aardige winkelpui zoo zinledig. En men zal deze toch niet willen verwijderen? ☞ Ten slotte naar het hart der stad, de Markt. Maar eerst nog even links afgeslagen naar de Gouwe, die, ondanks minder schoone huizen toch een mooi stadsgezicht vormt, waar het water zich versmalt en ter weerszijden open galerijen staan, de visch- en korenmarkt, eenvoudige constructies, maar toch hoogst aantrekkelijk, uit het midden der 17e eeuw. Vrijelijk valt hier niet

Foto C. Steenbergh.

DE SLUISWACHTERSWONING TE GOUDA.

meer van het stadsschoon te genieten, wanneer men zich wendt in de richting der Grootte kerk. Want daarvoor, op de plaats waar de Gouwe zich zuidoostwaarts rondt, en den naam van „Haven” aanneemt, verrijst sinds eenige jaren een gebouw van Vroom en Dreesman, dat nog minder door zijn vormen dan door zijn hardgele kleur het stadsbeeld jammerlijk ontsiert. Welk een wansmaak! Is het niet treurig, dat men straffeloos voor tientallen van jaren een stad op een dergelijke manier kan verontreinigen? ☞ De karakterlooze huizen, die Gouda's Markt omringen? De krachtig in, om alle aandacht van den bezoeker te doen vallen op twee der belangrijkste monumentale gebouwen der stad, hier te vinden: het Stadhuis en de Waag. Over het Stadhuis schreven wij reeds vroeger 1), zoodat we ons thans kunnen bepalen tot de Waag, het kloeke en tegelijk rijkversierde gebouw, dat best een vergelijking met den ietwat te drukken voorgevel van het Stadhuis kan doorstaan, en in zijn geheel zeker knapper bouwkunstige schepping mag heeten. De ontwerper was dan ook niemand minder dan Pieter Post, wien men alleen kan verwijten, dat hij wel wat al te sterk zijn ontwerp voor de Leidsche Waag heeft gevolgd. 2) Beide Waaggebouwen, waarvan het Leidsche uit 1658, het Goudsche uit 1668 dagteekent, vertoonen inderdaad sterke gelijkenis. De Leidsche

1) In „Buiten” van 23 December 1922.

2) Zie over de Leidsche Waag „Buiten” van 2 Maart 1918.

Foto C. Steenbergh.

HET ZAKKENDRAGERSHUISJE TE GOUDA.

Waag is rijziger; de pilasters van den voorgevel, die er de kroonlijst dragen, geven aan haar constructie een logischer en bevredigender aanzien dan het Goudsche gebouw. Dit evenwel overtreft de Leidsche zuster door rijker versiering; niet alleen aan de zijgevels prijken hier de uit gewichten samengestelde festoenen, en bovendien is de voorgevel gesierd door rijk-bewerkte wapensteenen en fraaie kruisvensters. Minder rijk dan te Leiden evenwel is hier het breede frontispice van ornamenten voorzien; met weinig meer dan met het wapen van Gouda, gehouden door twee niet buitengewoon-gelukkig gebeeldhouwde leeuwen. Trouwens, het beeldhouwwerk der Goudsche Waag, hoewel overvloediger aangebracht, staat in schoonheid bij dat der Leidsche ten achter; Barthelomeus Eggers heeft zich niet de gelijke getoond van den knappen beeldhouwer Rombout Verhulst, die bij de versiering der Leidsche Waag Post ter zijde stond. ☒ Evenals te Leiden geeft het groote relief in den voorgevel van de Goudsche Waag een voorstelling van een weegscène. De kleine reliefs in de zijgevels vertoonen een man bij een kruiwagen, maar zijn overigens minder duidelijk. De achtergevel mist behalve het wapen van Gouda in het fronton, elk sieraad; de monumentale ronde urinoir, die hier geplaatst is, hindert dan ook niet uitermate. ☒ Daarginds, boven de huizen aan de zuidoostzijde van de Markt, steekt het lange dak der eerwaarde en beroemde St. Janskerk uit, aan de westzijde afgesloten door een kleinen toren met opengewerkte spits, waaruit zoo nu en dan Hemony's klokken hun fijne klanken over de oude stad strooien. Hoe lokt het bedehuis aan tot een bezoek! Maar hebben wij niet reeds al te lang vertoefd in de stad der pijpen en kaarsen, hebben wij u niet reeds al te lang voorgehouden, dat Gouda, zonder diep te treffen door zijn schoon van Hollandsche provinciestad, nochtans gezien en bezocht verdient te worden? ☒ Een volgende maal dus aan de kerk een bezoek gebracht! A. L.

In een Japanschen tuin

6) door LAFKADIO HEARN.

Vertaling van HENRI POLAK.

XII.

OP warme nachten trekken allerlei ongenoodigde gasten bij menigten het huis in. Twee soorten muskieten doen hun uiterste best om het leven onaangenaam te maken en deze hebben geleerd, dat het verstandig is niet te dicht bij een lamp te komen; doch scharen merkwaardigen en onschuldigen schepsels kan niet belet worden hun dood in de vlam te zoeken. De talrijkste slachtoffers van alle, die binnen-zwermen als een regenbui, worden *sanemori* genoemd. Zoo heeten zij althans in *Izumo*, waar zij veel kwaad doen aan de groeiende rijst. ☒ De naam *sanemori* nu, is een roemrijke; het is die van een beroemden krijgsman uit den ouden tijd, voortgesproten uit den stam der *Genji*. Er is een legende, dat toen hij met een vijand-te-paard vocht, zijn eigen ros struikelde en viel in een rijstveld, zoodat hij door zijn tegenstander overmand en gedood werd. Hij werd een rijst-verslindend insect, dat door het landvolk van *Izumo* nog altijd eerbiedig *Sanemori-San* genoemd wordt. Op bepaalde zomer-avonden leggen zij vuren aan in de rijstvelden, om het insect aan te trekken, en slaan op gongs en blazen op bamboesfluiten, terwijl zij zingen: „O, Sanemori, kom genadiglijk hierheen.” Een *Kannushi* verricht eene godsdienstige ceremonie en een strooien figuur, voorstellende een paard en ruiter, wordt dan verbrand, of in een naburige rivier of kanaal geworpen. Men gelooft, dat door deze ceremonie de velden van het insect bevrijd worden. ☒ Dit kleine schepseltje heeft precies dezelfde grootte en kleur als een rijst-dop. De betreffende legende dankt wellicht haar oorsprong aan de omstandigheid, dat zijn lichaam, tezamen met de vleugels, eenige gelijkenis vertoont met den helm van een Japanschen

krijgsman. 1). ☒ In aantal volgen nu als slachtoffers van het vuur de motten, waarvan sommige zeer vreemd en mooi zijn. De merkwaardigste is een enorm schepsel, in de wandeling *okori-chocho*, of *koorts-mot* genoemd, omdat het bijgeloof wil, dat het intermitterende koortsen verwekt in het huis waar het binnenvliegt. Het heeft een lichaam, zoo zwaar en bijna zoo stevig als dat van de grootste colibri en zijn worstelen, als men het met de hand gevangen heeft, is verwonderlijk sterk. Als het vliegt, maakt het een krachtig snorrend geluid. De vleugels van een exemplaar, dat ik onderzocht, maten, uitgespreid, vijf inches van het eene einde tot het andere en schenen toch klein in verhouding tot het zware lichaam. Zij waren rijk donkerbruin en zilver-grijs gespikkeld, in verschillende schakeeringen. ☒ Er zijn echter vele vliegende nacht-gasten, die de lamp vermijden. De meest fantastische van alle bezoekers is de *toro* of *kamakiri*, in *Izumo* *Kamakaké* gheeten, een heldergroene biddende mantis, zeer gevreesd door kinderen, omdat zij bijten kan. Het is een zeer groot insect. Ik heb exemplaren

gezien, die meer dan zes inches lang waren. De oogen van de *kamakaké* zijn des nachts schitterend zwart, doch op den dag zijn zij gras-groen, evenals het geheele lichaam. De mantis is zeer intelligent en verbazend strijd-lustig. Ik zag er een, die, door een sterken kikvorsch aangevallen, haar vijand gemakkelijk op de vlucht joeg. Zij viel later anderen bewoners van den vijver ten prooi, doch het verischte de gezamenlijke krachtsinspanning van verscheidene kikkers om het monsterachtige insect meester te worden, en zelfs toen was het gevecht niet beslist, vóór dat de *kamakaké* in het water getrokken was. Andere bezoekers zijn kevers van verschillende kleuren en een soort van kleine *roach*, 2) *goki-kaburi* genaamd, hetgeen beteekent: „een wiens hoofd met een schaal bedekt is.” Men beweert, dat de *goki-kaburi* er van houdt menschenoogen te eten en daarom de verafschuwde vijand is van *Ichibata-Sama* — *Yaskushi-Nyorai* van *Ichibata* — die oogziekten heelt. Een *goki-kaburi* te doden, wordt dus geacht een verdienstelijke daad te zijn voor het aangezicht van dezen Buddha. Altijd welkom zijn de prachtige vuurvliegen (*hotaru*), die geheel zonder gerucht de kamer binnenkomen en onmiddellijk de donkerste plaats in het huis opzoeken, waar zij zacht gloeien, als vonken, bewogen door een zachten wind. Men beweert, dat zij veel van water houden, waarom de kinderen hun toezing en: „Kom, vuurvlieg, ik zal je water te drinken geven. Het water ginds is bitter; het water hier is zoet.” ☒ Een aardige grijze hagedis, geheel verschillend van die, welke gewoonlijk in den tuin rond-scharrelen, maakt ook des avonds hare opwachting en vervolgt haar prooi langs de zoldering. Soms probeert een buitengewoon groote duizendpoot hetzelfde te doen, doch met minder succes; men pakt hem met een vuurtang en werpt hem in de buitenste

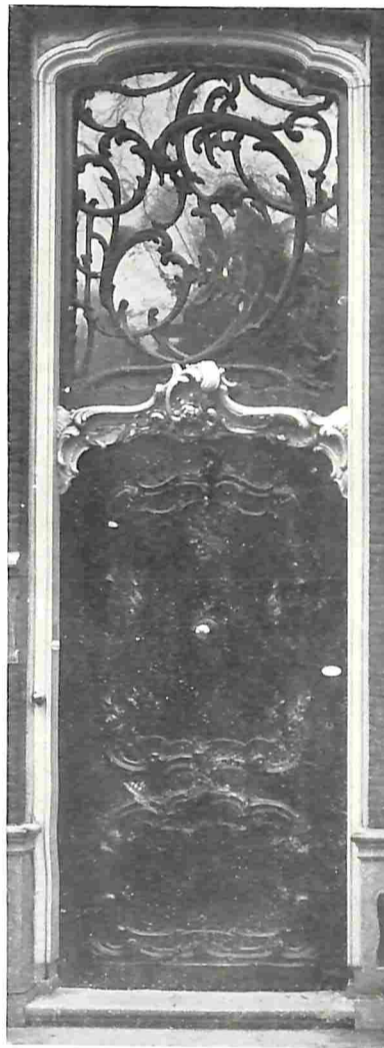

Foto C. Steenbergh.
DEUR VAN EEN HUIS AAN
DE HAVEN TE GOUDA.

duisternis. Een enkele maal verschijnt een geweldige spin. Indien men haar vangt, veinst zij dood te zijn, totdat zij zeker is dat men niet op haar let, om dan, zoodra er kans toe is, met verbazende snelheid aan den haal te gaan. Zij is kaal en zeer verschillend van de tarantula, of *lukurogumo*. Zij wordt *miyamaguno*, of berg-spin, genoemd. Er komen vier andere

1) Eene soortgelijke legende is er nopens de *shivan*, een klein geel insect, dat het op komkommers voorzien heeft. De *shivan* heet eenmaal een geneesheer te zijn geweest, die, gesnapt in een liefdes intrige, zijn leven moest redden door de vlucht; doch in zijn loop geraakte zijn voet in een komkommers-insect, dat komkommers vernielt. In de Japansche dieren- en planten-mythologie bestaan vele legenden, die merkwaardig gelijken op de oude Grieksche verhalen der gedaante-verwisselingen. Eenige der eigenaardigste voorbeelden daarvan is de legende van de krab, genaamd *heikegani*, gevonden van *Dan-no-ura* (thans *Seto-Nakai*), 1185, heeten veranderd te zijn in *heikegani*. De schaal van de *heikegani* is ongetwijfeld verbazingwekkend. Ze is precies een dier zwart-ijzeren vizieren, of maskers, die de feodale krijsheden droegen in het gevecht en die den vorm hadden van fronsende aangezichten.

2) Dit begrijp ik niet. *Roach* heeft slechts een beteekenis, voornamelijk en een visch kan toch niet een kamer binnenvliegen, zelfs niet in Japan. H. P.

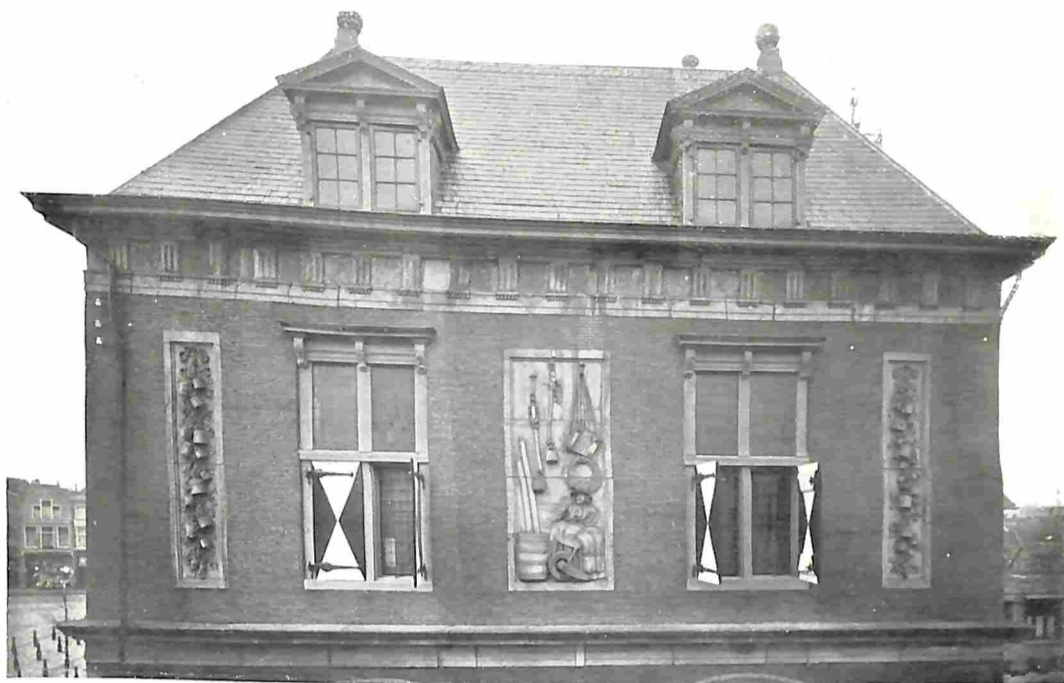

Foto C. Steenbergh.

DE WAAG TE GOUDA. BOVENDEEL VAN EEN DER ZIJGEVELS.

soorten spinnen in de buurt voor: *tenagakumo*, of lang-armige spin; *hivatakumo*, of platte spin; *jikumo*, of aardspin; en *totatekumo*, of deur-sluitende spin. De meeste spinnen worden als booze wezens beschouwd. De lieden zeggen, dat een spin, waar ook des avonds gezien, gedood moet worden; want alle spinnen, die zich na donker vertoonen, zijn spookspinnen. Zoo lang de menschen wakker en oplettend zijn, houden deze schepsels zich klein; doch als iedereen in vasten slaap ligt, nemen zij hun ware spookgestalte aan en worden monsterlijk.

XIII.

☞ Het bosch op den heuvel achter den tuin is vol vogellevens. Daar wonen wilde *uguisu*, uilen, houtduiven, maar al te veel kraaien en een zonderlinge vogel, die des nachts akelige geluiden maakt, lang en diep, als *hoe-hoe*. Hij wordt genoemd *awamakidori*, of gierst-zaaiende vogel, omdat de boeren, wanneer zij zijn roep hooren, weten, dat het tijd is om de gierst te planten. Hij is zeer klein en bruin, uitermate schuw en, voor zoo ver ik kan nagaan, alleen des nachts actief. ☞ Doch zeldzamer, veel zeldzamer, wordt in die boomen des nachts een veel vreemdsoortiger roep gehoord, een stem als van iemand die in pijn uitschreeuwt de lettergrepen *ho-to-to-gi-su*. De schreeuw en de naam van den vogel, die haar uit, zijn dezelfde: *hototogisu*. ☞ Het is een vogel, van welken rare dingen verteld worden; want men zegt, dat hij niet slechts een schepsel van deze levende wereld, doch een nachtelijke zwerfer uit het Land der Duisternis is. In de *Meido* is zijn verblijf in de zonlooze bergen van *Shide*, over welken alle zielen moeten trekken, om de plaats des oordeels te bereiken. Eenmaal per jaar komt hij; de tijd van zijn komst is het einde van de vijfde maand, volgens het aloude tellen der manen; en als de landlieden zijn stem hooren, zeggen zij: „Nu moeten wij de rijst zaaien, want de *Shide-no-taosa* is met ons”. Het woord *taosa* beteekent: hoofdman van een *mura*, of dorp, zooals dorpen in den ouden tijd bestuurd werden; doch waarom de *hotogisu* de *taosa* van *Shide* genoemd wordt, weet ik niet. Misschien wordt hij gehouden voor een ziel uit een hersenschimmig oord in het *Shide*-gebergte, waar de zielen plegen te rusten op hun afmattenden tocht naar het rijk van *Emma*, den koning des Doods. ☞ Zijn schreeuw is op verschillende wijzen uitgelegd geworden. Sommigen verklaren, dat de *hototogisu* in werkelijkheid niet zijn eigen naam uitroept, doch vraagt: *Honzon kaketaka?* (Is de *honzon* uitgehangen? 1). Anderen beweren, dat de roep des vogels beteekent: „Voorzeker, het is beter huiswaarts te keeren.” In elk geval is dit waar, dat allen, die ver van hun geboorteplaats reizen

en in verwijderde provinciën de stem van den *hotogisu* hooren, door heimwee aangegrepen worden. ☞ Slecht des nachts, zoo zeggen de menschen, wordt zijn stem gehoord, het meest in nachten met een groote maan; en hij zingt zwevende buitendengezichtskring, zoodat een dichter het aldus bezongen heeft: „Een eenzame stem! Heeft de maan geroepen? Het was slechts de *hototogisu*.” En een andere heeft geschreven: „Als ik staar naar de plaats, waar ik de *hototogisu* hoorde roepen, zie, dan is er niets dan de bleeke ochtend-maan.” ☞ De stadsbewoner zal wellicht in zijn geheele leven de *hototogisu* niet hooren. In een kooi zwijgt het kleine schepsel en sterft. Dichters wachten dikwijls vergeefs in den dauw, van zonsondergang tot den dageraad, om den vreemden roep te hooren, die tot zoovele heerlijke verzen geïnspireerd heeft. Doch zij, die het gezang hoorden, vonden het zoo droevig, dat zij het vergeleken bij den kreet van iemand,

die plotseling doodelijk verwond werd: „Behalve de ochtend-maan hoorde niemand den hartebloed-kreet van de *hototogisu*.” ☞ Wat de uilen van *Izumo* betreft, zal ik mij bepalen tot het weergeven van een opstel van een mijner Japansche leerlingen: „De uil is een afschuwelijke vogel, die in het donker ziet. Kleine kinderen, die schreien, worden bang gemaakt met de bedreiging, dat de uil zal komen om ze mee te nemen; want de uil roept: *Ho! Ho! sorotto koka!*” Hetgeen zeggen wil: „Iij! iij! Moet ik langzaam binnen komen?” Hij roept ook: „*Noritsuke hose! ho! ho!*” Hetgeen zeggen wil: „Maak je stijfsel, om morgen in den wasch te gebruiken?” En als de vrouwen dezen kreet hooren, dan

1) Onder *honzon* wordt hier verstaan de heilige *kakemono*, of schilderij, die slechts op Buddha's geboortedag in de tempels wordt vertoond, dus op den achtsten dag van de oude vierde maand. *Honzon* beteekent ook: het voornaamste beeld in een Buddhistischen tempel.

Foto C. Steenbergh.

DE WAAG TE GOUDA.

weten zij dat het morgen mooi weer zal zijn. Hij roept ook: „Tototo,” de man sterft, en „Kotokokko,” de knaap sterft. Daarom haten de menschen hem. En kraaien haten hem zoo hevig, dat hij gebruikt wordt om kraaien te vangen. De boer plaatst een uil in het rijstveld; en alle kraaien komen om hem te dooden en dan worden zij gevangen in de strikken. Dit leert ons, niet toe te geven aan onzen afkeer van anderen.”

☒ De kiekendieven, die den geheelen dag boven de stad zwierven, wonen niet in de buurt. Hunne nesten zijn ver weg op de blauwe bergtoppen; doch zij besteden veel tijd aan het vangen van visschen en aan stelen op de erven. Zij brengen het bosch en den tuin snelle en onverwachte roof-bezoeken; en hun onheilspellende roep, *pi-yoro-yoro*, weerklinkt regelmatig boven de stad, van het aanbreken van den dag tot zonsondergang. Zij zijn zeker de brutaalste van alle gevederde schepselen — brutaler zelfs dan hunne mede-dieven, de kraaien. Een kiekendief zal zich vijf mijlen laten vallen, om een *tai* aan den mand eens vischverkoopers, of een koek aan de hand van een kind te ontfutselen, om terug te schieten naar de wolken vóór het slachtoffer den tijd gehad heeft, om een steen op te rapen. Vandaar het gezegde: „zoo verbaasd te kijken, alsof zijn koekje uit zijn hand gerukt is door een kiekendief.”

☒ Wat overigens een kiekendief niet geschikt acht om gestolen te worden, is

niet te zeggen. Bijvoorbeeld: de dienstmaagd van mijn buurman ging onlangs naar de rivier; zij had in het haar een snoer kleine, vuurroode kralen, gemaakt van rijstkorrels, op een bepaalde, curieuse manier behandeld en geverfd. Een kiekendief streek op haar hoofd neer, rukte het kralensnoer af en verzwoeg het. Maar het is leuk, deze vogels te voeden met dooderatten en muizen, die des nachts in de vallen gevangen

en daarna verdronken zijn. Zoodra de doode rat zichtbaar wordt, strijkt er een kiekendief uit de lucht neer en vliegt er mee weg. Somwijlen is een kraai er vlugger bij dan de kiekendief; doch dan moet de kraai er buitengewoon vlug mee verdwijnen in het bosch, wil hij zijn prooi behouden. De kinderen zingen: „Kiekendiefje! Kiekendiefje! Laat mij je zien dansen en morgen-avond, als de kraaien het niet weten, zal ik je een rat geven.” Het „danseren” slaat op de mooie evenwichts-beweging van de vleugels des vogels in de vlucht. Deze beweging wordt dichtertlijk vergeleken met het sierlijke zwieren van een *maiko*, of dansmeisje, die hare armen uitstrekt en de lange, wijde mouwen van haar zijden kleed wuift. ☒ Hoewel een talrijke bij-kolonie kraaien zich bevindt in het bosch achter mijn huis, is het hoofdkwartier van het kraaienleger in het dennenboschje van het oude kasteelpark, zichtbaar uit mijne voor-kamers. Het is een belangwekkend gezicht, al de kraaien des avonds op hetzelfde tijdstip naar huis te zien vliegen; en de volks-verbeelding heeft er eene aardige vergelijking in gevonden voor het hollen van menschen naar een brand. Dit verklaart de beteekenis van een lied, dat de kinderen zingen, als de kraaien naar hunne nesten terugkeeren: „O trage kraai, snel vooruit! Je huis staat in brand. Haast je er water op te

gooien. Als er geen water is, zal ik het je geven. Als je te veel hebt, geef het aan je kind. Als je geen kind hebt, geef het mij dan terug.” ☒ Het Confucianisme schijnt in de kraaien deugden ontdekt te hebben. Er is een Japansch spreekwoord: *Karasu ni hampo no ko ari*, hetgeen zeggen wil, dat de kraai den kinderplicht vervult, of letterlijk: „de kinderplicht van *hampo* is aanwezig in de kraai.” *Hampo* beteekent letterlijk: „wederkeering voeden.” De jonge kraai, zegt men, belooft de zorgen zijner ouders, door dezen te voeden als hij sterk geworden is. Een ander voorbeeld van kinderliefde wordt gegeven door de duif. *Hato ni sanshi no rei ari* — de duif zit drie takken lager dan hare ouders, of letterlijker: „heeft de drie-takken-etiquette in acht te nemen.” ☒ De roep van de houtduif (*yamabato*), dien ik bijna dagelijks uit het bosch hoor klinken, is het zoetst-klagende geluid, dat ooit mijne ooren bereikte. Het landvolk van *Izumo* zegt, dat de vogel de volgende woorden uit, hetgeen hij zeker schijnt te doen, als men er naar luistert, na de volgende (beweerde) geleerd te hebben: *Tété, poppo; Kaka, poppo; Tété, poppo; Kaka, poppo...* (plotselinge pauze). ☒ *Tété* is het kinderwoord voor *vader* en *kaka* voor *moeder*; en *poppo* beteekent, in kindertaal, *boezem 1*). ☒ Ook wilde *uguisu* maken mijn zomer zoet met hun zang en komen dikwijls zeer dicht bij het huis,

waarschijnlijk aangetrokken door het gezang van mijn vogeltje in de kooi. De *uguisu* is zeer algemeen in deze provincie. Hij is te vinden in al de wouden en de heilige boschjes in de nabijheid van de stad en nooit maak ik in het warme jaargetijde een reis in *Izumo* zonder zijn zang uit een beschaduwde plaats te hooren. Maar er zijn *uguisu* en *uguisu*. Er zijn *uguisu* te krijgen voor een of twee *yen*, doch de goed-geschoolde, in de kooi geboren zanger

kan wel honderd kosten. ☒ Het was in een dorpstempel, dat ik voor het eerst een eigenaardig geloof betreffende dit teere schepseltje vernam. In Japan is de doodkist, waarin een lijk naar het graf gedragen wordt, geheel anders dan een doodkist in het Westen. Het is een verbazend kleine, vierkante doos, waarin de doode in zittende houding geplaatst wordt. Hoe het lijk van een volwassene in zulk eene kleine ruimte geborgen kan worden, is voor vreemdelingen een raadsel. In gevallen van sterke doods-verstijving is het zelfs voor den beroeps-*doshinbosu* moeilijk het lichaam in de kist te krijgen. Doch de vrome volgelingen van *Nichiren* beweren, dat hunne lichamen na den dood volmaakt buigzaam blijven; en het doode lichaam van een *uguisu* wordt eveneens nimmer stijf, zeggen zij, want dit kleine vogeltje is van hun geloof en besteedt zijn leven aan het zingen van lofzangen op de *Sutra* van de Lotus der Goede Wet.

(Slot volgt).

1) De woorden *papa* en *mamma* bestaan óók in de Japansche kindertaal, doch zij beteekenen geheel iets anders dan men denken zou. *Mamma* beteekent *gekookte rijst* en *papa* wil zeggen *tabak*.

Foto Joh. A. Bakhuis.

DREIGENDE LUCHTEN.